

Тема: Хундуткелдиг шайывыс

Концерт класс шагы.

Сорулгазы:

1. Шайнын тывылган тоогузу-биле таныжып, оон ажык-дузазын, хевирлерин билиндирер.
2. Уругларнын асс чугаазын кичээнгейин, талантызын сайзырадыр.
3. Тыва чоннун чанчылдарынга даянып хундулээчел болурунга кижизидер.

Дерии: Слайдыда хевирлери, тос карак, _____ ыяжы дазыл, аяк кадак туткан тыва уруг, донгуу, шайнын согааш, балазы, шайнын кезктери, улегер домактар.

Класс шагынын чорудуу:

Орг.кезээ

Чолукшужар.

Чаа тема

А) Класссс шагынын темазын, сорулгазын дамчыдары.

- Уруглар, богун бис чунун дугайында класс шагы эрттирер-дир бис, бо шулуктен тып корунерем!

Кыжын, чайын чорук чорааш,

Киш-кулаа, чодураадан, долаанадан,

Ыт-кады, инек-караа

Чигир-сиген дазылындан

Чин-сарыг, эвезе-даа

Чемгир шайны хайындырар

Тыва чемим тайга хеми

Шынап шупту чемден буткен!

- Чунун дугайында шулук-тур? (шай)

Б) Шай дугайында башкынын беседазы.

- Богун бис хундуткелдиг чемивис – шай дугайында чугаалажыр бис.

Шай-ог-бүлөгө эн хундулуг, чем. Тывакижи оонге сүттуг шайын черле узуктелдирбейн хайындырар, хонек куруглатпас чораан.

Хонек саваларнын эн хундулуу, ону ургулчу арыг – силиг тургузар. Шай кудуп ижерде ору безин кодурбес чораан чуве-дир.

Шаанда хонек орнунга донгуу ажыглап чораан.

Аалга келген кижиге,

аяк эрии ызырар-деп улегер домак база уткалыг. Тыва чанчыл ёзугаар огге кирген кижиге ыяап шай кудар чораан. Чорумалда кижини таныыр, танывас дивес бир домей хундулээр чанчылдыг.

Тывага шайнын тыптырынын ырак мурнунда безин сарыг шайны тоолдарга кирип, ыдып чораан,

Чижээ: «Чин сарыг шайын кудуп,

Чигир-чимизин салып туруп-тур оо!»-дээш тоолдарны ыдып чораан.

Шайнын тывылганы:

Бистин огбелеривис шеннеден, ыт-кадындан, хадын чекпезинден, инек-караа бурузунден, черлик шайны шай кылдыр хайындырып ижип чораан.

Шаанда кыдат хаан аргага агаарлап чорааш, ижер суун хайындырып бээрин чалчазынга дааскан. Хенертен хадымырлап келген соонда, хайнып турган сугже эдээн каш буру лер кире берген.

Хаан ол бурулерни коргеш, хорадаваан-даа, ол-ла хевээр алгаш, аартап оргаш ижипкеш, мага-боду сергек могап шылаанын-даа уттупкан.

Ынчалдыр шай кыдатка бир дугаар тывылган.

Ол уеде шайны остуруп, чыыры кончуг чажыт турган. Оске чурт ол дугайын билип албазын дээш кызып, чажырап турган, дээр.

Ийи дугаарында шай будурукчузу чурт Япония болган.

- Тывага шай кайыын келген деп бодаар силер? Моол кыдаттан нептерээн.

Шайнын остурери болгаш чыыры.

4. Амгы уеде шайнын кандыг-даа хевирлери бар

Будун шай

Кезик шай

Улдун шай

Кечим шай

Каам шай

Шымчым шай

Тыва шайнын кезектери

Амгы уенин шайларын коргузер.

Шаанда шайнын унези кончуг улуг чораан. Кыдат садыгжылардан 50 диин кежи-биле бир будун шайны орнап ап чораан.

Орустардан бир хунан молдурга-биле кезик шайны садып ап чораан.

Тыва кижии эртенги шайын хайындыргаш орантандызынче, от-козунче чажып чалбарыыр.

Эринниг чувеге амзатпадым

Эки чемим дээжизи-дир

Аастыг чувеге амзатпадым

Ак чемим дээжизи-дир.

Класс шагынын ийиги кезээ

Концерт.

1) Ыры «Шайывыс»

2) Шулук «Аът»-Милада

3) Ыры «Кадарар мен»-Хой чылдыг уруглар

4) Шулук «Балыктаалам»-Айслан

5) Шулук «Хүрээлелди камгаланар»

6) Танцы «Аяк шайым»

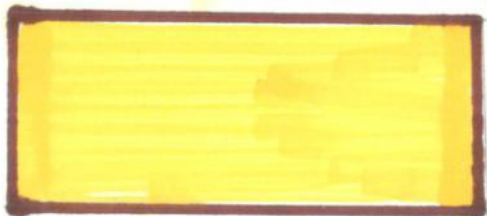

Шайның кезектери

35 см

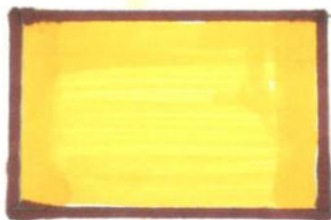
Будун шай
16 см

Кезик шай

Улдуз шай

Кечми шай

Каам шай

Шымчыи шай

